

Ministerie van Algemene Zaken
Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties
Tweede Kamer der Staten-Generaal

Leiden, 12 juli 2023

Betreft: Reactie op het wetsvoorstel voor bescherming van het gezin in de Grondwet

Geachte heer Rutte, geachte mevrouw Bruins Slot,

Hierbij geeft het Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten (NJCM) een reactie op de internetconsultatie van het wetsvoorstel voor bescherming van het gezin in de Grondwet.

Algemeen

Het NJCM heeft verschillende vragen en opmerkingen met betrekking tot dit wetsvoorstel.

- *Noodzaak*
In de Memorie van Toelichting wordt verwezen naar uitvoeringsproblemen in bijvoorbeeld de jeugdzorg en de kindbescherming. Het NJCM vraagt zich af vanuit het perspectief van proportionaliteit en subsidiariteit of een nieuw grondwetsartikel dusdanig bijdraagt aan het oplossen van problemen in de uitvoeringspraktijk of het beleid. Lagere wet- en regelgeving of een beleidsmatige aanpak is volgens het NJCM meer passend.
- *Relatie tot (de doorwerking van) internationale Verdragen*
De Memorie van Toelichting noemt op pagina 11 en 12 dat er in Nederland weinig wetgeving over het gezin is. Echter, de Memorie van Toelichting noemt vervolgens in paragraaf 4.2 dat het gezinsbelang juist op veel verschillende manieren wordt onderstreept in verschillende internationale verdragen, zoals het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten en het Verdrag inzake de rechten van het kind. In het wetsvoorstel wordt niet helder onderbouwd waarom de doorwerking van deze Internationale Verdragen via artikel 93 en 94 van de Grondwet, en bijbehorende jurisprudentie, nog niet voldoende is en aldus waarom het noodzakelijk is om aanvullend nog iets in de Grondwet te regelen. Daarbij komt ook dat er in de Memorie van Toelichting hoofdzakelijk wordt ingegaan op het EVRM, maar niet op de doorwerking van de andere (in paragraaf 4.2 genoemde) internationale Verdragen.
- *Definitie*
Het NJCM vraagt na lezing van de Memorie van Toelichting zich af wat verstaan wordt onder de definitie van het gezin. Aan de ene kant wordt aangesloten bij definitie van het CBS: 'een al dan niet gehuwd paar met thuiswonende kinderen of een alleenstaande ouder met thuiswonende kinderen', terwijl er ook voor gekozen wordt de verschillende leefvormen niet expliciet te verankeren en dat het niet noodzakelijk is dat de Grondwet een uitspraak doet over de vorm of samenstelling van het gezin. Een fundamenteel verschil van overtuiging moet niet in de weg staan aan de grondwettelijke verankering van het gezin, aldus het wetsvoorstel. Dat roept dan fundamentele vragen op welke samenlevingsvormen met kinderen hier dan eventueel niet onder zouden kunnen vallen? Dit vergt op zijn minst verduidelijking. Kunnen dezelfde mensen beroep doen op dit nieuwe grondrecht als bij artikel 8 EVRM?

- *Brede reikwijdte*

Wat opvalt aan het wetsvoorstel, is dat het ruim is geformuleerd. Het nieuwe artikel 10A regelt in vier afzonderlijke leden zaken ten aanzien van kinderen, het gezin, de kennis over biologische ouders en een verantwoordingsplicht voor de regering. Het artikel heeft aldus een bredere reikwijdte dan alleen 'het gezin'. Als de wetgever daadwerkelijk beoogt om voor deze bredere reikwijdte regels te treffen in de Grondwet, dan is de vraag of dit de gewenste vorm is.

- *Relatie tot artikel 10 Grondwet*

In de Grondwet is de bescherming van het privéleven reeds geregeld onder de algemene werking van het recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer (artikel 10 Grondwet). Bij de Grondwetsherziening in 1983 is vastgesteld dat aspecten van het gezinsleven ook onder de bescherming van de persoonlijke levenssfeer uit artikel 10 Grondwet vallen.¹ Uit het wetsvoorstel en bijbehorende Memorie van Toelichting blijkt nog niet voldoende duidelijk waarom het wetsvoorstel, in relatie tot artikel 10 Grondwet, toegevoegde waarde heeft.

- *Het artikel per lid*

Het voorgestelde lid 2 van het artikel vormt een directe opdracht aan de wetgever voor het maken van een 'gezinswet', die de economische, sociale en culturele belangen van het gezin wettelijk waarborgt. Dit roept de vraag op welke belangen hier allemaal onder worden verstaan en hoe de wetgever tot een concrete afbakening van deze belangen komt.

Het voorgestelde lid 3 van het artikel geeft ieder het recht hun biologische ouders te kennen. Uit het wetsvoorstel is niet duidelijk waarom en welke uitzonderingen bij wet kunnen worden gesteld. Het NJCM vraagt zich af of uitzonderingen hierop nodig zijn.

Het voorgestelde lid 4 van het artikel geeft een verantwoordingsplicht voor de regering over (de gevolgen van) beleid en wetgeving voor gezinnen. Het NJCM acht het niet wenselijk dat in de Grondwet een zodanige plicht wordt opgenomen, omdat een verantwoordingsplicht - zoals een jaarverslag - niet past binnen het karakter van een grondwettelijke bepaling.

Gelet op het bovenstaande, vraagt het NJCM om deze grondwetswijziging te heroverwegen. De noodzaak van deze initiatiefwet is niet helder geformuleerd. Ook ontbreken fundamentele elementen, zoals de definitiebepaling, de motivering van proportionaliteit en subsidiariteit van het wetsvoorstel als de verhouding tot internationale verdragen.

Hoogachtend, ,

Monique Steijns

Voorzitter NJCM

J.H. Steijns

¹ G. Overkleeft – Verburg, 'Artikel 10', in: Koekkoek 2000, p. 157, 159-160. Zie ook: Van der Pot / Elzinga, De Lange & Hoogers 2014.